

DANSKE FAMILIER HAR LAVT PRIVAT FORBRUG – 9 PCT. UNDER EU15-GENNEMSNITTET

Det private forbrug pr. indbygger i Danmark er lavt i forhold til i andre velstående lande. Sammenlignes der med de "gamle" EU15-lande, ligger det private forbrug 9 pct. under gennemsnittet (vi har lavere privat forbrug end i f.eks. Grækenland, Italien, Cypern og Belgien). I modsætning til det private forbrug pr. indbygger, ligger det offentlige forbrug pr. indbygger meget højt svarende til, at vi har det næsthøjeste offentlige individuelle forbrug (f.eks. udgifter til lægebesøg, daginstitutioner og folkeskole). Det lave private forbrug skyldes dels, at vi har verdens højeste skatter, der reducerer danskernes private råderum, og dels at priserne er meget høje (som følge af høje afgifter samt manglende konkurrencepres). Indregnes de mindre velstående østeuropæiske lande (EU27) samt Schweiz, Island og Norge, har vi i 2009 ud af de 30 lande et privat forbrug svarende til en 15. plads, hvor vi i 1997 lå på en 7. plads. Grunden til den relativt dårligere placering er, at det private forbrug er vokset med gennemsnitligt 1,2 pct. årligt i perioden 1997-2009. Det er den 3. laveste vækstrate blandt de 30 lande. Den lave vækst i det private forbrug skal bl.a. ses på baggrund af en meget svag udvikling i velstanden i perioden. Væksten i BNP har kun været på 1,1 pct. i perioden, og det er den 3. laveste vækst ud af de 30 lande. Hertil kommer, at væksten i det offentlige forbrug har været dobbelt så stor i perioden svarende til en årlig vækst på 2,1 pct. Skal det private forbrug løftes til en 7. plads (som vi havde i 1997), svarer det til, at det private forbrug løftes med 12 pct. eller 104 mia. kr. Det svarer til, at man skal reducere kommuneskatten med 12 pct.point, eller at man skal reducere moms fra 25 til 10 pct.

Eurostat har opgjort størrelsen af det private forbrug pr. indbygger i EU samt Schweiz, Norge og Island. Tallene er købekraftskorrigerede, så der er taget højde for prisforskellene i landene. Ifølge opgørelsen er det private forbrug ikke højt i Danmark sammenlignet med andre lande. Sammenlignes der med EU27-landene samt Schweiz, Norge og Island, så ligger det danske forbrug pr. indbygger på en 15. plads (lige under Italien) ud af de 30 lande. Sammenlignes der med de "gamle" EU15-lande, så ligger det private forbrug 9 pct. under gennemsnittet (vi har lavere privat forbrug end i f.eks. Grækenland, Italien, Cypern og Belgien).

Tabel 1a. Privat forbrug pr. indbygger i 2008 i 30 europæiske lande

Indeks, EU27 = 100		
1	Luxembourg	147
2	Schweiz	133
3	Storbritannien	130
4	Norge	124
5	Cypern	117
6	Østria	117
7	Tyskland	115
8	Grækenland	115
9	Island	113
10	Holland	111
11	Irland	109
12	Frankrig	109
13	Belgien	105
14	Italien	104
15	Danmark	102
16	Sverige	101
17	Spanien	100
18	Finland	98
19	Portugal	86
20	Slovenien	82
21	Malta	77
22	Tjekkiet	68
23	Litauen	68
24	Slovakiet	68
25	Letland	62
26	Estland	60
27	Polen	60
28	Ungarn	58
29	Rumænien	48
30	Bulgarien	43
	EU15	111
	EU27	100

Tabel 1b. Individuelt offentligt forbrug pr. indbygger i 2008 i 30 europæiske lande

Indeks, EU27 = 100		
1	Sverige	160
2	Danmark	158
3	Holland	155
4	Norge	155
5	Island	146
6	Luxembourg	143
7	Finland	137
8	Frankrig	129
9	Storbritannien	119
10	Belgien	112
11	Tyskland	101
12	Irland	100
13	Tjekkiet	89
14	Spanien	89
15	Østria	89
16	Italien	87
17	Ungarn	84
18	Malta	84
19	Slovenien	81
20	Estland	80
21	Litauen	78
22	Polen	73
23	Portugal	71
24	Slovakiet	70
25	Rumænien	61
26	Letland	56
27	Cypern	52
28	Schweiz	51
29	Grækenland	49
30	Bulgarien	48
	EU15	108
	EU27	100

Kilde: Eurostat

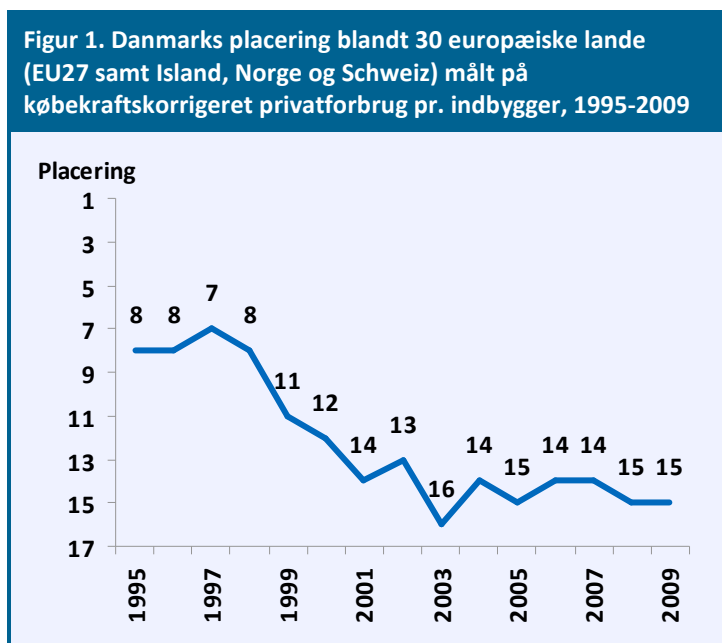
I modsætning til det private forbrug pr. indbygger ligger det offentlige forbrug pr. indbygger meget højt svarende til, at vi har det næsthøjeste offentlige individuelle forbrug (f.eks. lægebesøg, folkeskole, mv. pr. indbygger)¹.

Ses der på det private forbrug og det offentlige individuelle forbrug under ét, så ligger vi nr. 10 blandt de 30 EU-lande, 2 pct. over EU15-gennemsnittet og 10 pct. over EU-27-gennemsnittet.

Det 15. højeste private forbrug blandt 30 lande – i 1997 lå vi nr. 7

Ses der på det private forbrug pr. indbygger i Danmark relativt til de 30 OECD-lande, så ligger det private forbrug på det næstlaveste relative niveau, siden Eurostat begyndte med at beregne disse tal. I 1997 havde vi det 7. højeste private forbrug ud af de 30 lande. I dag ligger det på en 15. plads. I et år (2003) har vi haft en dårligere placering (nr. 16). Grunden til den relativt dårligere placering er, at det private forbrug er vokset med gennemsnitligt 1,2 pct. årligt i perioden 1997-2009. Det er den 3. laveste vækstrate ud af de 30 lande.

Skal det private forbrug løftes til en 7. plads (som vi havde i 1997), svarer det til, at det private forbrug løftes med 12 pct. eller samlet set 104 mia. kr. Det svarer til, at man skal reducere kommuneskatten med 12 pct.point.

Kilde: Eurostat

Tabel 2. Gns. årlig realvækst i det private forbrug fra 1997 til 2009.

EU27 samt Island, Norge og Schweiz		
1	Litauen	5,5%
2	Bulgarien	4,9%
3	Letland	4,6%
4	Estland	4,5%
5	Cypern	4,4%
6	Irland	4,2%
7	Slovakiet	4,2%
8	Polen	3,9%
9	Ungarn	3,3%
10	Norge	3,3%
11	Slovenien	2,9%
12	Spanien	2,8%
13	Finland	2,8%
14	Tjekkiet	2,7%
15	Luxembourg	2,6%
16	Storbritannien	2,5%
17	Sverige	2,4%
18	Frankrig	2,4%
19	Island	2,2%
20	Portugal	2,2%
21	Schweiz	1,7%
22	Holland	1,5%
23	Østrig	1,5%
24	Belgien	1,3%
25	Danmark	1,2%
26	Italien	1,0%
27	Tyskland	0,8%

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Eurostat

¹ Den del af det offentlige forbrug, der kan henføres til den enkelte (356 mia. kr. eller 72 pct. af det samlede offentlige forbrug). Herudover har man den kollektive del af det offentlige forbrug (140 mia. kr.). Dvs. den del af det offentlige forbrug, der ikke kan henføres til den enkelte bruger, f.eks. forsvar, retsvæsen, udenrigstjeneste mv.

Vækst i BNP er en forudsætning for vækst i det private forbrug

På sigt må der forventes en sammenhæng mellem vækst i det private forbrug og den generelle velstandsvækst i samfundet. Den ringe vækst i privatforbruget skal derfor også ses i sammenhæng med Danmarks svage BNP-vækst siden 1997. Væksten har været på gennemsnitligt 1,1 pct. årligt, og det er den 3. laveste vækst ud af de 30 lande. Lavvæksten skyldes bl.a. en meget ringe produktivitetsudvikling i perioden. Hertil kommer, at der i perioden har været en vækst i det offentlige forbrug på 2,1 pct. årligt, hvilket er dobbelt så meget som væksten i det private forbrug. Hvis man havde reduceret væksten i det offentlige forbrug, kunne væksten i det private forbrug være højere.

Velfærdstab ved stort offentligt forbrug?

Når det private forbrug er relativt lavt i Danmark (nr. 15) i forhold til vores velstandsniveau (nr. 9), så skyldes det, at man politisk reducerer det private forbrug (gennem verdens højeste skattetryk) og flytter ressourcer over til det offentlige forbrug, hvor vi har det 2. højeste niveau blandt de 30 lande.

Spørgsmålet er, om forbrugerne er godt tjent med, at der via skatter flyttes så meget forbrug fra den private til den offentlige sektor. Videnskabelige undersøgelser fra Danmark finder, at private virksomheder er 20 pct. mere effektive end det offentlige, når man ser på vejvedligeholdelse² henholdsvis skolerengøring³. Udbudsrådet har for nyligt udgivet en analyse, der dokumenterer store økonomiske gevinster på op til ca. 20 pct., når kommunerne skaber konkurrence om pleje- og omsorgsopgaverne på plejecentre. Herudover finder en undersøgelse, at privathospitaler er 5-44 pct. mere effektive end offentlige sygehuse⁴. Udenlandske undersøgelser finder også, at private virksomheder på konkurrencemarkeder er 20 pct. mere effektive end offentlige monopoler.

Det individuelle offentlige forbrug udgør 356 mia. kr. ud af de 496 mia. kr., det samlede offentlige forbrug udgør. Hvis man forestiller sig, at det individuelle offentlige forbrug lå i den private sektor og der var konkurrence på alle markederne, kunne der forventes en gevinst på 53 mia. kr.⁵ eller knap 10.000 kr. pr. dansker med en antagelse om, at private virksomheder er 20 pct. mere effektive end offentlige monopoler. Det ville svare til et løft i det private forbrug på godt 6 pct. (det private forbrug pr. dansker udgør i 2009 148.000 kr.). I et andet scenarie, hvor der regnes på en 10 pct. gevinst ved privat varetagelse (enten fordi den private sektor ikke kan levere samme ydelse på nogle markeder eller fordi den forventede gevinst er mindre end de 20 pct.) fås et velfærdsløft på 26,7 mia. kr. eller godt 5.000 kr. pr. dansker. (svarende til et løft på 3 pct. i det private forbrug).

Tabel 3. Gennemsnitlig årlig real vækst i BNP fra 1997 til 2009.

EU27 samt Island, Norge og Schweiz		
1	Irland	4,6%
2	Estland	4,4%
3	Letland	4,3%
4	Litauen	4,3%
5	Bulgarien	4,3%
6	Slovakiet	4,2%
7	Luxembourg	4,1%
8	Polen	4,1%
9	Cypern	3,5%
10	Island	3,4%
11	Grækenland	3,4%
12	Slovenien	3,3%
13	Spanien	2,9%
14	Ungarn	2,8%
15	Tjekkiet	2,8%
16	Finland	2,5%
17	Sverige	2,4%
18	Storbritannien	2,0%
19	Norge	2,0%
20	Østrig	2,0%
21	Holland	2,0%
22	Schweiz	1,8%
23	Frankrig	1,8%
24	Belgien	1,7%
25	Portugal	1,5%
26	Danmark	1,1%
27	Tyskland	1,0%
28	Italien	0,7%

Anm.: Malta og Rumænien er ikke med i opgørelsen på grund af manglende data

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Eurostat

² Blom-Hansen, Jens (2003): "Is private delivery of public services really cheaper?

Evidence from public road maintenance in Denmark," Public Choice, vol. 115, pp. 419-38.

³ Cristoffersen, H., Paldam, M., & Würtz, A. (2007): "Public versus private production and economies of scale," Public Choice, vol. 130, pp. 311-328.

⁴ Christoffersen, H. & Larsen, K.B. (2009): "Omkostningsniveauet i offentlig og privat produktion af sygehuse - Fakta og fremtidsperspektiver," CEPOS arbejdspapir nr. 3.

⁵ I beregningen er der taget højde for at ca. 25 pct. af den offentlige sektor allerede er konkurrenceudsat (I 2009 var tallet 25,0 pct. i den kommunale sektor, 25,9 i den statslige sektor og 19,1 pct. i den regionale sektor), jf. Konkurrenceredegørelse 2010 (Konkurrencestyrelsen).

Tre forklaringer på lavt privat forbrug

Danske familier har altså mindre købekraft, som de i fuldt omfang selv råder over end i mange andre europæiske lande. Det er der især tre forklaringer på.

Høj skat på indkomst

For det første har vi i Danmark en høj beskatning af indkomst⁶, hvilket sænker den disponible indkomst, dvs. den del af indkomsten der kan anvendes til forbrug.

Høj skat på forbrug

For det andet har vi meget høje afgifter på køb af varer. Det fremgår bl.a. af en nylig opgørelse fra Eurostat⁷, at den danske momssats på 25 pct. er den højeste i EU27, hvor gennemsnittet i 2010 ligger på 20,2 pct. Samme opgørelse viste desuden, at Danmark havde EU's absolut højeste implicitte skattesats på forbrug, dvs. hvor meget de opkrævede afgifter udgør af den potentielle skattebase. Også når der måles i forhold til OECD-landene, har vi de højeste forbrugsskatter. Når der købes for 100 kr. i butikkerne, så udgør afgifterne gennemsnitligt 25 pct. eller 25 kr.

Svag konkurrencekultur

For det tredje har flere undersøgelser herunder fra Eurostat⁸ vist, at vi i Danmark har de højeste forbrugerpriser i EU. Dette skyldes delvist de høje afgifter (se ovenfor), men Konkurrencestyrelsen finder også i deres seneste Konkurrenceredegørelse⁹, at Danmark også har nogle af de højeste priser, når der korrigeres for moms og afgifter og velstandsniveau. Konkret findes, at sammenlignet med seks andre EU-lande har Danmark de højeste priser, der ligger 9 pct. over gennemsnittet i de syv lande (når tallene renses for afgifter og velstand). Konkurrencestyrelsen påpeger bl.a., at det kan hænge sammen med en svagere konkurrencekultur i danske virksomheder i forhold til lande som Storbritannien og Tyskland. Man kan forestille sig, at dette muligvis er grundet i det høje danske skattetryk, som reducerer udbyttet ved ekspansion og indtjening.

Det samlede faktiske individuelle forbrug pr. indbygger

Det samlede faktiske individuelle forbrug pr. indbygger består dels af husholdningernes private forbrug og dels af individuelt offentligt forbrug. Det sidstnævnte vedrører offentligt forbrug, som direkte kan henføres til en konkret modtager såsom lægebesøg o.lign.¹⁰

Der er tale om købekraftskorrigerede tal, således at tallene afspejler, hvor meget forbrug der reelt kan købes for pengene i de respektive lande.

Tabel 4. Privat forbrug og individuelt offentligt forbrug pr. indbygger under ét i 2008, EU27 samt Island, Norge og Schweiz

Indeks, EU27 = 100		
1	Luxembourg	148
2	Norae	131
3	Storbritannien	129
4	Island	121
5	Schweiz	120
6	Holland	119
7	Tvskland	113
8	Sveriae	113
9	Frankria	112
10	Danmark	112
11	Østria	112
12	Irland	109
13	Finland	107
14	Belqien	106
15	Cypern	104
16	Grækenland	103
17	Italien	99
18	Spanien	98
19	Portugal	85
20	Slovenien	82
21	Malta	79
22	Tjekkiet	71
23	Litauen	69
24	Slovakiet	68
25	Estland	63
26	Unqarn	62
27	Polen	62
28	Letland	61
29	Rumænien	50
30	Bulgarien	44
	EU15	110
	EU27	100

Kilde: Eurostat

Ses der i første omgang på det samlede faktiske individuelle forbrug blandt de 27 EU-lande samt Island, Norge og Schweiz, så indtager Danmark en 10. plads af de 30 lande med et forbrug, der ligger 12 pct. over gennemsnittet i EU-27, jf. tabel 4.

⁶ Eurostat.

⁷ "Taxation trends in the European Union," (Eurostat, juni 2010).

⁸ "Consumer price levels in 2008," (Eurostat, juli 2009).

⁹ "Konkurrenceredegørelse 2010," Konkurrencestyrelsen juni 2010. I sammenligningen indgår 6 lande udover Danmark: Belgien, Finland, Frankrig, Holland, Italien og Tyskland.

¹⁰ Dette er i modsætning til det kollektive offentlige forbrug, der består af forbrug af mere generel karakter, og som ikke kan henføres de enkelte individer, såsom f.eks. forsvarsudgifter, udenrigstjeneste osv.